

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพการใช้รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก สร้างฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในภูมิภาคตะวันตก และสร้างรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมกับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบสอบถาม การสนทนากลุ่มย่อย เก็บข้อมูลจากผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ จำนวน 50 คน นักศึกษาที่ผ่านการเรียนรู้รายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก จำนวน 40 คน ประชาชนชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น จำนวน 10 คน การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปเพื่อหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD.) ส่วนข้อมูลเชิงคุณภาพใช้การวิเคราะห์เนื้อหาและตรวจสอบคุณภาพของข้อมูลด้วยการตรวจสอบแบบสามเส้า ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

5.1 สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่องนี้สามารถสรุปผลได้ตามวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

วัตถุประสงค์ที่ 1 สภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นพบว่า โดยภาพรวมผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรม รายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.82$) โดยมีการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในขั้นสำรวจ/เตรียมการก่อนที่จะเรียนรู้เป็นลำดับที่ 1 โดยใช้ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 2.97$) เมื่อพิจารณารายละเอียดในแต่ละขั้นของการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ปรากฏรายละเอียดดังนี้

ขั้นสำรวจ/เตรียมการก่อนการเรียนรู้ ผู้สอนมีการดำเนินการดังนี้ ผู้สอนระบุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้อย่างชัดเจน มีการอธิบาย ชี้แจงให้ผู้เรียนตระหนักและเข้าใจในการใช้แหล่งเรียนรู้ ตลอดจนเลือกใช้และจัดทำสื่อการสอนที่เชื่อมโยงและให้ความรู้เกี่ยวกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งในขั้นนี้นักศึกษาเห็นด้วยและเห็นว่าผู้สอนได้ปฏิบัติแล้ว แต่ต้องการให้เพิ่มด้านการประสานงานกับแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และผู้สอนควรเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการคัดเลือกและวางแผนเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมากขึ้น

ขั้นการเรียนรู้ ในขั้นนี้ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยการมอบหมายให้นักศึกษาไปค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัยโดยเฉพาะสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งนักศึกษาก็จะเรียนรู้จากสื่อประเภทเอกสารและสิ่งพิมพ์เป็นหลัก มีการสอดแทรกความเป็นท้องถิ่นเป็นส่วนหนึ่งของเนื้อหาและกิจกรรมการเรียนรู้ แต่มีการเชิญประชาชนชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าร่วมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้หรือนำนักศึกษาไปเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้

ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยตรงน้อยเกินไปไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียนที่ต้องการเรียนรู้จากของจริงและเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่นอกมหาวิทยาลัยให้มากขึ้น

ขั้นประเมินผลการเรียนรู้ ในขั้นนี้ผู้สอนเป็นผู้รับผิดชอบในการประเมินผลการเรียนรู้ ในประเด็นนี้นักศึกษาเห็นว่าในอนาคตควรจะมีเปิดโอกาสให้ปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้มากขึ้น โดยเฉพาะผลการเรียนรู้ที่เกิดจากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น ดังนั้นการประเมินผลการเรียนรู้ที่ดีต้องเกิดจากการร่วมกันประเมินของผู้สอนและปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น

วัตถุประสงค์ที่ 2 เพื่อศึกษารูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบที่ผู้สอนใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุดคือ การใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ (ห้องสมุด) โดยมอบหมายให้นักศึกษาไปศึกษาค้นคว้าเรียนรู้ด้วยตนเองและสื่อที่ใช้ในการเรียนรู้ส่วนใหญ่ก็จะเป็นประเภทเอกสาร/สิ่งพิมพ์ ในทางกลับกันแหล่งเรียนรู้ที่เป็นของจริง เช่น ศิลปะวัฒนธรรมและจารีตประเพณี ทรัพยากรธรรมชาติประเภทต่าง ๆ ใช้ในการเรียนรู้น้อย ซึ่งรูปแบบดังกล่าวไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา เพราะนักศึกษาต้องการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกมหาวิทยาลัย เรียนรู้จากของจริง สถานการณ์จริง โดยมีปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นเป็นผู้ถ่ายทอดความรู้

วัตถุประสงค์ที่ 3 เพื่อสร้างฐานข้อมูลแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก ผลการวิจัยครั้งนี้ได้มีการสร้างฐานข้อมูลในรูปสิ่งตีพิมพ์ จำนวน 1 ฐาน ประกอบด้วย แหล่งเรียนรู้ประเภทบุคคล จำนวน 72 คน สื่อ/เทคโนโลยีและนวัตกรรม จำนวน 70 รายการ อาคาร/สถานที่ จำนวน 22 แห่ง ทรัพยากรธรรมชาติ จำนวน 24 รายการ และ ศิลปะวัฒนธรรมและจารีตประเพณี จำนวน 20 รายการ

วัตถุประสงค์ที่ 4 เพื่อสร้างรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสมในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ รายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก ผลการวิจัยพบว่า รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมคือ ผู้สอนจะต้องวิเคราะห์หลักสูตร กำหนดเนื้อหา วัตถุประสงค์และผลที่ได้จากการเรียนรู้ให้ชัดเจน ต่อจากนั้นผู้สอนและนักศึกษาร่วมกันพิจารณาคัดเลือกแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมาะสม หลังจากนั้นผู้สอนนำนักศึกษาไปศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าจากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเปิดโอกาสให้นักศึกษาค้นคว้าด้วยตนเอง โดยมีปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นวิทยากรให้ความรู้และมีการประเมินผลการเรียนรู้โดยผู้สอนร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น

5.2 อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยที่ปรากฏข้างต้น ผู้วิจัยพบประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายการวิจัยดังต่อไปนี้

1) ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้นักศึกษามีส่วนร่วมในการคัดเลือกและวางแผนเกี่ยวกับการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้มากขึ้น แนวคิดนี้สอดคล้องกับแนวทางที่สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550, หน้า 8) ที่เสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้เป็นฐาน ในขั้นการเตรียมการก่อนที่จะนำผู้เรียนไปศึกษาแหล่งเรียนรู้นอกสถานที่ไว้ว่า ผู้สอนต้องวางแผนร่วมกับผู้เรียนไปสำรวจแหล่งที่จะไปเสียก่อน อภิปรายถึงเหตุผลที่จะไปและเป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการเรียนการสอนที่เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้สอนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายต้องร่วมมือร่วมใจกันจัดการเรียนการสอนให้กับผู้เรียน ซึ่งในที่นี้ก็คือนักศึกษาโดยเริ่มตั้งแต่ร่วมกันคิดวางแผน ดำเนินการและตรวจสอบการเรียนรู้

2) ผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยการมอบหมายให้นักศึกษาไปศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมจากแหล่งเรียนรู้ที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศมากกว่าแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทอื่น ๆ ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศ (ห้องสมุด) ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตกทั้ง 4 แห่ง เป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นแหล่งที่นักศึกษาได้มีโอกาสเข้าไปเรียนรู้มากที่สุด ในขณะเดียวกันผลการวิจัยดังกล่าวก็ส่งสัญญาณไปยังผู้บริหารของสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศว่าต้องตระหนัก ใส่ใจและให้ความสำคัญมากขึ้นกับการบริหารจัดการและให้บริการเกี่ยวกับสารสนเทศ/ภูมิปัญญาท้องถิ่นตามที่ รัตนา แสงสว่าง (2549, หน้า 372) ได้เสนอแนวทางในการให้บริการสารสนเทศชุมชน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นไว้ดังนี้ จะต้องรวบรวมและจัดหาเอกสารทุกประเภทในสาขาที่มีผู้ต้องการใช้ จัดระเบียบและจัดเก็บสารสนเทศด้วยระบบที่สามารถค้นหาได้ง่ายและสะดวกต่อการนำมาใช้งาน การเผยแพร่ข้อมูลมีลักษณะเชื่อมโยงข้อมูลที่มีอยู่ในเอกสาร สิ่งพิมพ์ให้ผู้ใช้ได้ทราบว่ามีเรื่องใดบ้างที่จัดให้บริการอยู่ในห้องสมุด แหล่งสารสนเทศหรือเครือข่าย ส่วนการสร้างฐานข้อมูลควรพิจารณาสร้างฐานข้อมูลโดยห้องสมุดและศูนย์สารสนเทศเป็นแหล่งประสาน ข้อมูลควรมีเนื้อหาให้ครอบคลุมทั้งสารสนเทศทั่วไปและสารสนเทศที่เกี่ยวข้องหรือเน้นเกี่ยวกับท้องถิ่น สารสนเทศเพื่อพัฒนาท้องถิ่น โดยจัดทำให้เหมาะสมกับระดับของผู้ใช้ทั้งกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ควรพิจารณานำเทคโนโลยีที่ง่ายและสะดวกต่อการนำมาให้บริการสารสนเทศควรมีการเผยแพร่ให้บริการในวงกว้าง สามารถใช้ร่วมกันระหว่างหน่วยงานและควรได้มีการแลกเปลี่ยนฐานข้อมูลที่สร้างขึ้นเพื่อให้คุ้มค่า แนวทางข้างต้นเป็นไปในทิศทางเดียวกับข้อเสนอแนะของ เจียมจิต บวชใจสง และขวัญชฎิล พิศาลพงศ์ (2556, หน้า 293-294) ที่ได้จากงานวิจัยเรื่อง การดำเนินงานสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นของห้องสมุดมหาวิทยาลัยราชภัฏในประเทศไทยที่เสนอแนะไว้ดังต่อไปนี้ 1) ห้องสมุดมหาวิทยาลัยควรมีนโยบาย แผนงาน โครงการและบุคลากรที่รับผิดชอบในการอนุรักษ์และให้บริการสารสนเทศเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นภายในห้องสมุดอย่างชัดเจน 2) ห้องสมุดมหาวิทยาลัยควรมีความพร้อมในการมีงบประมาณในการดำเนินงานด้านการจัดการและรวบรวมทรัพยากรสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อให้บริการ ซึ่งถ้าห้องสมุดมีความพร้อมในด้านทรัพยากรสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นก็จะสามารถรองรับและตอบสนองภารกิจของมหาวิทยาลัยได้ในทุกด้าน 3) ห้องสมุดมหาวิทยาลัยควรมีการดำเนินงานเกี่ยวกับสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเองที่สมบูรณ์ และห้องสมุดในภูมิภาคต่าง ๆ สามารถ

ร่วมมือกันในการพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือในการให้บริการสารสนเทศภูมิภาคท้องถิ่น ซึ่งเป็นการใช้ทรัพยากรร่วมกัน ลดความซ้ำซ้อนในการปฏิบัติงาน จากความร่วมมือดังกล่าวจะทำให้สามารถพัฒนาแหล่งเรียนบริการสารสนเทศในรูปแบบเครือข่าย การให้บริการสารสนเทศภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สมบูรณ์ครอบคลุมทั่วถึงทั้งประเทศได้ในที่สุด

ผลการวิจัยในประเด็นนี้ยังมีมุมมองที่น่าสนใจเกี่ยวกับความแตกต่างในการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นระหว่างผู้สอนในระดับอุดมศึกษากับระดับมัธยมศึกษา และประถมศึกษาอย่างชัดเจน คือผลการวิจัยพบว่า ผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีอยู่ในมหาวิทยาลัยเป็นส่วนใหญ่ หรือนำนักศึกษาไปเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่นอกมหาวิทยาลัยน้อย ในขณะที่ระดับมัธยมศึกษาและประถมศึกษา ผู้สอนส่วนใหญ่ใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่อยู่นอกโรงเรียน ตัวอย่างเช่น ผลการวิจัยของ เบญจวรรณ ระตา (2551, หน้า 38) ที่วิจัยเรื่อง การใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดการเรียนการสอนของโรงเรียนเทศบาลดอกเงิน จังหวัดเชียงใหม่ ที่พบว่า ครูส่วนมากได้เชิญวิทยากรจากภายนอกมาให้ความรู้กับนักเรียนหรือได้มีการนำนักเรียนออกไปเรียนรู้กับวิทยากรที่เป็นครูภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ ภัทรานิษฐ์ บุญส่ง (2552, หน้า 43) ที่พบว่า รูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ที่ใช้มากที่สุดคือ สถานศึกษานำนักเรียนไปยังแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งนี้อาจจะเป็นเพราะว่าห้องสมุดโรงเรียนยังมีสารสนเทศ/องค์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นไม่มากพอ จึงจำเป็นต้องนำนักเรียนไปเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียน

3) ผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทเอกสาร/สิ่งพิมพ์เป็นส่วนใหญ่ ซึ่งไม่สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษาที่ต้องการเรียนรู้จากสื่อที่เป็นของจริงและบุคคลให้มากขึ้น ผลการวิจัยนี้สามารถนำมาอภิปรายได้ใน 2 ด้าน ได้แก่

(1) ด้านผู้สอน ผู้สอนต้องปรับการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้สอดคล้องกับความต้องการของนักศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับกรอบการเรียนรู้ในศตวรรษที่ 21 ที่ สุนทร ลีธพานนท์ (2558, หน้า 20) ระบุไว้ว่า สิ่งแวดล้อมแห่งการเรียนรู้ที่ต้องจัดให้ผู้เรียน ได้แก่ ห้องเรียน โรงเรียน บ้าน ห้องสมุด ห้องปฏิบัติการ พิพิธภัณฑ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัย แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ประชาคม และสอดคล้องกับที่ เกษม วัฒนชัย (2553, หน้า 76-77) ระบุไว้ว่า การเรียนรู้ทั้งในด้านวิชาการ วิชาชีพ วิชาชีวิต วิชางาน วิชาศีลธรรม เรียนรู้จากชุมชน เรียนรู้จากวัด เรียนรู้จากแหล่งอื่น ๆ ในขณะเดียวกันก็เป็นไปตามที่ เมตตา นกเกตุ (2546, บทคัดย่อ) ได้นำเสนอกระบวนการเรียนรู้โดยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ในการจัดการศึกษาไว้ 6 กระบวนการ ได้แก่ 1) จัดเนื้อหาสาระเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียน 2) จัดให้มีการฝึกฝนทักษะกระบวนการจัดการและการประยุกต์ความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ 3) จัดให้มีการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นจากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติจริงให้ได้ ทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง 4) มีการผสมผสานบูรณาการความรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้สัดส่วนสมดุลกัน 5) จัดการส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้สภาพแวดล้อม สื่อการเรียน ตลอดจนอำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และรอบรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น และ 6) จัดการเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ และให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา

(2) ด้านนักศึกษา การที่นักศึกษาต้องการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็น

สื่อของจริงให้มากขึ้น เพราะสื่อของจริงเป็นสื่อที่ช่วยให้นักศึกษาสามารถเรียนรู้ได้ง่าย เกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน

4) ผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ประเภททรัพยากรธรรมชาติน้อยมาก ผลการวิจัยตรงกันข้ามกับผลการวิจัยของ ประสิทธิ์ สนนทะราช (2550, หน้า 52) ที่วิจัยเรื่อง การศึกษาสภาพการใช้แหล่งเรียนรู้ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ระดับช่วงชั้นที่ 3 ของครูในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษามหาสารคามเขต 2 ที่พบว่า ครูผู้สอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ใช้แหล่ง เรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมาก ทั้งนี้ความแตกต่างของผลการวิจัย ดังกล่าวอาจจะเกิดจากปัจจัยหลายประการ เช่น 1) เนื้อหาที่ระบุไว้ในหลักสูตรระดับอุดมศึกษามา เป็นเนื้อหาเชิงลึกต้องเรียนรู้จากสื่อหลาย ๆ ประเภท จึงไม่มุ่งเน้นเฉพาะแหล่งเรียนรู้ประเภท ทรัพยากรธรรมชาติ 2) โรงเรียนโดยเฉพาะครูมีความใกล้ชิดกับชุมชน รู้จักและใกล้ชิดกับ ทรัพยากรธรรมชาติที่มีอยู่ในชุมชน จึงมีโอกาและสามารถนำทรัพยากรธรรมชาติเหล่านั้นมาใช้ในการ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ได้อย่างสะดวก เป็นต้น

5.3 ข้อเสนอแนะ

งานวิจัยนี้มีผลการวิจัยที่ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานเพื่อให้ การจัดการเรียนรู้รายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มวิชามนุษยศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาค ตะวันตก เกิดประสิทธิภาพสูงสุด ผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะต่อผู้บริหารมหาวิทยาลัยราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก

1) ผู้บริหารควรกำหนดนโยบายหรือมาตรการที่ส่งผลให้ผู้สอนรายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มมนุษยศาสตร์ ใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มากขึ้น เพราะ ผลการวิจัยพบว่า แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นบางประเภทนำมาใช้น้อย ในขณะที่เป็นที่ยอมรับ โดยทั่วไปว่า การใช้แหล่งเรียนรู้ที่เป็นของจริงผู้เรียนจะเกิดการเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะต่อผู้สอน

1) ผู้สอนควรจะใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทที่เป็นของจริงและเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนรู้ด้วย ตนเองให้มากที่สุด โดยพยายามเชื่อมโยงกับเนื้อหาวิชาที่ระบุไว้ในหลักสูตรให้ชัดเจน เพราะ ผลการวิจัยระบุว่าผู้สอนใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นประเภทนี้น้อย ในขณะที่ผู้เรียนต้องการ ให้ใช้แหล่งเรียนรู้ประเภทนี้

2) ผู้สอนควรออกแบบการเรียนการสอนให้เอื้อต่อการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเภทของจริงและทรัพยากรธรรมชาติให้มากขึ้น เพราะเป็นแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสมและสอดคล้อง กับเป้าหมายของรายวิชาการศึกษาทั่วไป กลุ่มมนุษยศาสตร์ที่ต้องการหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ที่ สมบูรณ์ให้กับผู้เรียน

3) ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการออกแบบ/กำหนดกิจกรรมในการเรียนรู้ มากขึ้น เพราะผลการวิจัยระบุว่า สิ่งที่ผู้สอนออกแบบมีบางส่วนที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการ ของผู้เรียน

4) ในกรณีที่ผู้สอนจัดกิจกรรมการเรียนรู้ร่วมกับปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่น

ควรเปิดโอกาสให้ปราชญ์ชาวบ้าน/ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการประเมินผลการเรียนรู้จากผลงานเชิงประจักษ์ของผู้เรียน เพราะผลการวิจัยระบุว่าผู้สอนเป็นผู้ประเมินผลการเรียนรู้ทั้งหมด

ข้อเสนอแนะต่อผู้บริหารสำนักวิทยบริการและเทคโนโลยีสารสนเทศของมหาวิทยาลัย ราชภัฏในภูมิภาคตะวันตก

1) ผู้บริหารสำนักวิทยบริการฯ ควรให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการและให้บริการของงานฐานข้อมูลท้องถิ่นให้มากขึ้น เพราะจากผลการวิจัยพบว่าเป็นแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เป็นเสาหลักให้กับผู้เรียน

ข้อเสนอแนะต่อผู้เรียน

1) ผู้เรียนต้องมีส่วนร่วมในการออกแบบและกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ให้มากขึ้น เพราะผลการวิจัยพบว่า สภาพการใช้และรูปแบบการใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นของผู้สอนยังมีส่วนที่ไม่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน